

SMISAO NOĆI: ISPOVEST

MAJKL KOKS

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Michael Cox

THE MEANING OF NIGHT: A CONFESSION

Copyright © Michael Cox 2006

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Dizi. Zbog svega.

SADRŽAJ

UREDNIKOV PREDGOVOR	9
DEO PRVI	17
Neznanačeva smrt: oktobar–novembar 1854.	
DEO DRUGI	89
Febov uspon: 1819–1848.	
INTERMECO: 1849–1853.	187
DEO TREĆI	237
U senku: oktobar 1853.	
DEO ČETVRTI	337
Lomljenje pečata: oktobar–novembar 1853.	
DEO PETI	423
Smisao noći: 1853–1855.	
POSTSKRIPTUM	569
DODATAK: Spisak objavljenih dela F. Rejnsforda Donta . .	579
ZAHVALNICE.	581

UREDNIKOV PREDGOVOR

Delo koje sledi, prvi put u štampi, jedna je od izgubljenih zanimljivosti književnosti devetnaestog veka. Reč je o čudnoj tvorevini, svojevrsnoj ispovesti, često sablažnjivoj u svojoj iskrenoj, besavesnoj surovosti i otvorenoj seksualnosti, a koja ujedno ima i snažan prizvuk romana – zaista, nalazi se na rukom pisanom spisku koji prati hartije *Diport* u Kemбриčkoj univerzitetskoj biblioteci pod oznakom „(beletristika?)“. Mnoge iznesene činjenice koje sam uspeo da proverim – imena, mesta, događaji (uključujući bezrazložno ubistvo Lukasa Trendla) – jesu istinite. Ostale se čine u najmanju ruku sumnjivim ili kao da su s namerom izvrnute, iskrivljene, ili prosto izmišljene. Stvarni ljudi tek ponekad i nakratko uđu u priču, ostale je teško ili nemoguće identifikovati – a moguće je i da su tek pseudonimi. Kao što sam pisac kaže: „Granice ovog sveta se stalno premeštaju – od dana do noći, od radosti do tuge, od ljubavi do mržnje, od života samog do smrti.“ I, mogao je da doda, od činjenice do izmišljotine.

A što se pisca tiče, i pored želje da ispovedi sve što ima onima koji dolaze, njegov identitet ostaje tik van domašaja saznanja. Ime pod kojim nam se ovde predstavlja, Edvard Čarls Gliver, ne nalazi se na spiskovima studenata Itona iz tog doba, niti sam njemu, kao ni bilo kom njegovom pseudonimu, uspeo da uđem u trag u nekom drugom izvoru, uključujući i adresar londonske pošte za godine o kojima je reč. Možda to i prestane da nas iznenađuje nakon što ovu ispovest

pročitamo. A opet, čudno je da neko ko na ovaj način hoće da ogoli dušu odluči da prećuti svoje pravo ime. To jednostavno ne umem da objasnim – mogu samo na tu nepravilnost da ukažem, u nadi da će neka buduća istraživanja, koja će poznavao eventualno sprovesti, dovesti do razrešenja zagonetke.

Njegov neprijatelj Feb Dont, s druge strane, i te kako je stvaran. Podaci o glavnim događajima iz njegovog života mogu se naći u raznim izvorima iz tog vremena. On se može sresti, na primer, kako u spiskovima s Itona tako i u Venovim *Alumni Cantabrigienses*, a pominje se i u nekoliko književnih memoara iz tog doba – iako povodom pitanja njegove navodne zločinačke karijere zvanična istorija ćuti. S druge strane, njegova sad (s pravom) zaboravljena književna dela, koja se uglavnom sastoje iz pompeznih istorijskih i mitoloških epova i ponekog tankog toma poezije i poetskih prevoda, jednom su uživala kratkotrajnu popularnost. Radoznalci i dalje mogu da ih pronađu u specijalizovanim bibliotekama i katalogima prodavaca knjiga (kao i Katula, izdanje njegovog oca koje se u tekstu pominje), a možda čak nekom marljivom budućem doktoru posluže kao tema za disertaciju.

Tekst je manje ili više doslovno prepisan s jedinog primerka rukom pisanog dokumenta koji se sad nalazi u Kembričkoj univerzitetskoj biblioteci. Rukopis je u biblioteku stigao 1948. kao deo anonimnog zaveštanja, s ostalim papirima i knjigama u vezi s porodicom Diport iz Ivenvuda u Nortemptonširu. Ispisan je, najvećim delom, jasnim i samouverenim rukopisom na stranama u velikom kvart-formatu, i ceo je u povezu od tamnocrvenog safijana (rad R. Rivijera, iz Grejt Kvin strita) sa zlatnim grbom Diportovih utisnutim na lice. Iako na nekoliko mesta pišćev rukopis gubi na kvalitetu, kako se čini pod psihološkim pritiskom, ili možda kao proizvod njegove opijumske navike, ima srazmerno malo precrtavanja, dodavanja i ostalih ispravki. Uz pišćevo pripovedanje, tu je i nekoliko umetnutih dokumenata i odlomaka koje su pisali drugi.

Odgovoran sam za veći broj prećutnih ispravki pravopisnih grešaka, interpunkcije itd. Kako rukopisu nedostaje naslov, upotrebio sam frazu iz jednog od uvodnih citata čiji je izvor pesma potekla – sasvim prikladno – iz pera samog F. Rejnshforda Donta. Takođe sam nadenuo naslov svakom od pet delova, kao i svakom od pet odeljaka takozvanog Intermeca.

Zadržao sam na trenutke zagonetne latinske naslove četrdeset sedam odeljaka ili poglavlja (činilo mi se da je njihova osobitost tipična za ovog pisca), iako sam dao i prevode. Na prvoj strani rukopisa nalazi se desetak citata iz *Odluka Ovena Feltama*, od kojih sam neke upotrebio kao epigrame za svaki od pet delova. Kroz čitav tekst, moje uredničke primedbe i fusnote date su u uglastim zagradama.

Dž. Dž. Antrob
 Profesor postautentične viktorijanske beletristike
 Univerzitet Kembridž

Usta su im meka kao maslo, a na srcu im je rat.
Riječi su im blaže od ulja, ali su goli mačevi.

Psalam 55:21

Mislim da onaj koji priču sluša
samo verom razabira istinu od laži.

Oven Feltam, *Odluke, ili izmišljotine*.
Drugo stoleće (1628), IV („O neistinama i lažima“)

Jer smrt je smisao noći;
večita senka
što svih života je propast,
svih nada kraj.

F. Rejnsford Dont, „Od Persijanca“
Rosa Mundi i druge pesme (1854)

MOM NEZNANOM ČITAOCU

Ne postavljaj Pilatovo pitanje. Jer ja ne tražih istinu,
već smisao.

E. G.

DEO PRVI

*Neznaničeva smrt
oktobar–novembar 1854.*

Kakva šaka zgužvane svile jeste nemiran čovek.

Oven Feltam, *Odluke* (1623), II, „O odlučnosti“

1

EXORDIUM*

Kada sam ubio ridokosog, otišao sam do *Kvinsa*** da večeram ostrige.

Bilo je iznenađujuće, čak smešno lako. Pratio sam ga neko vreme pošto sam ga primetio u Trednidl stritu. Ne znam zašto sam se odlučio upravo za njega, a ne za nekog drugog na koga je moj pogled te večeri tragajući pao. Šetao sam tim krajem više od sat sa samo jednim ciljem: da nađem nekoga da ubijem. Onda sam spazio njega, pred ulazom u *Englesku banku*, u masi pešaka koji su čekali da čistač prelaza obavi svoje. Nekako je štrčao iz gomile istovetno obučених činovnika i službenika koji su nagnuli iz kancelarija. Zastao je i osmotrio zbrku oko sebe, kao da se oko nečeg dvoumi. Na tren pomislih da će se vratiti odakle je došao, no on navuče rukavice, udalji se od ivice pešačkog prelaza i živahno produži. Nekoliko sekundi kasnije pošao sam za njim.

Kroz oštru oktobarsku hladnoću i sve gušću maglu držali smo se pravca zapada. Pošto smo se spustili niz Ladgejt Hil i prešli u Flit strit, nastavili smo svojom putanjom sve dok, posle izvesnog vremena i pošto se osvežio u jednoj gostionici, moj čovek nije skrenuo u jednu uzanu uličicu koja je presecala Strand, ne veću od prolaza, s čije su se obe strane uzdizali visoki zidovi bez prozora. Preleteh

* [Uvod u traktat ili raspravu. *Prim. ur.*]

** [Prodavnica morskih plodova i restoran u Hejmarket stritu br. 40. *Prim. ur.*]

pogledom preko izbledele adrese – „Kejn kort“ – zatim zastadoh na tren da skinem rukavice i izvučem dugačko sečivo iz unutrašnjeg džepa kaputa.

Moja žrtva, ne sluteći ništa, nastavi svojim putem – ali pre no što je stigla do stepenica na drugom kraju uličice, ja joj bešumno pridoh i zabih nož duboko u vrat.

Očekivao sam da se čovek istog trena preturi od siline udarca, ali on, začudo, pade na kolena i tiho izdahnu, ispustivši štap koji bučno pade na zemlju, i ostade u tom položaju nekoliko sekundi, ruku spuštenih kraj tela, kao vernik koji u zanosu kleči pred hramom.

Kada sam izvukao oštricu, koraknuo sam napred. Tada sam prvi put primetio da mu je kosa, tamo gde je virila ispod šešira, isto kao i uredno potkresani brkovi, izrazito riđa. Na trenutak me je pogledao pre no što se polako srozao postrance. Ne samo da me je pogledao već mi se – kunem se – nasmešio, mada sada, istina, pretpostavljam da je to bila posledica nevoljnog grča prouzrokovanog izvlačenjem sečiva.

Ležao je, osvetljen uzanim zrakom bleđožute svetlosti lampe na vrhu stepenica prolaza, u lokvi tamne krvi koja se polako širila i činila neobičan kontrast s njegovom kosom i brkovima boje šargarepe. Bio je bez sumnje mrtav.

Zastao sam na tren, gledajući oko sebe. Jesam li to pozadi začuo zvuk iz nekog mračnog kutka ulice? Je li me ko primetio? Ne, sve je bilo mirno. Navlačeći ponovo rukavice, bacio sam nož kroz neku rešetku i hitro se udaljio niz slabašno osvetljene stepenice, u sigurnost anonimne vreve Stranda.

Sada sam znao da to mogu da uradim – no, nisam osećao zadovoljstvo. Taj jadnik mi ništa nije skrivio. Sreća mu prosto nije bila naklonjena – to i boja njegove kose, koja je, uvideh, bila razlog što ga je smrt odabrala. Ukrstivši kobno sa mnom put te noći u Trednidl stritu, postao je nesvesni predmet moje neopozive odluke na nekoga ubijem. Da nije bio on, sigurno bi bio neko drugi.

Do samog trenutka kada je udarac pao nisam bio sasvim siguran da sam sposoban za takav jedan užasan čin, i bilo je krajnje neophodno da znam van svake sumnje da jesam. Jer likvidacija riđokosog je bila nalik ispitu, ili ogledu, da dokažem sebi da zaista mogu da oduzmem ljudski život i izvučem se nekažnjeno. Kad sledeći put podig-

nem ruku u besu, ona mora biti isto ovako brza i rešena – s tim što neće biti usmerena na nekog neznanca, već na mog neprijatelja.

I ne smem da pogrešim.

Prva reč kojom me je neko opisao bila je „snalažljiv“.

To je mojoj majci rekao Tom Greksbi, moj dobri stari učitelj. Stajali su ispod prastarog kestena koji je bacao senku na stazicu ka našoj kući. Mene nisu mogli da primete jer sam im se udobno ugnezdio iznad glava, u kolevcu od grana koju sam zvao svojim gnezdom. Odatle sam mogao da vidim more iza vrha stena i satima sanjarim kako ću jednog dana otploviti i otkriti šta leži iza širokog luka obzorja.

Tog dana – vrelog, mirnog i tihog – posmatrao sam majku kako stazom prilazi kapiji, s malim čipkanim suncobranom oslonjenim na rame. Tom se s mukom peo uzbrdo iz pravca crkve kad je ona stigla do kapije. Tek odnedavno sam bio njegov štićenik, te pretpostavih da ga je majka primetila iz kuće i izašla upravo s namerom da proveriti kako napredujem.

– On je – začuh kako odgovara na njeno pitanje – jedan vrlo snalažljiv mladić.

Kasnije sam je upitao šta znači „snalažljiv“.

– Znači da umeš da obaviš posao – rekla je, a meni je bilo drago što je to, izgleda, osobina koja nailazi na odobravanje u svetu odraslih.

– Je li tata bio snalažljiv? – pitao sam.

Nije mi odgovorila, već mi je rekla da idem da se igram jer ima posla.

Kad sam bio veoma mali, majka mi je često govorila – blago ali nepopustljivo – da „idem da se igram“, te sam stoga provodio sate i sate zabavljajući se. Leti bih sanjario među granama kestena, ili bih u pratnji Bet, naše sluškinje, istraživao obalu ispod stena. Zimi bih sedeo kraj prozora svoje spavaće sobe, umotan u stari karirani šal, i sanjario nad Vonlijevim *Čudima malog sveta*,* *Guliverovim putovanjima*, ili *Poklonikovim putovanjem* (kojim sam bio neizmerno očaran) dok me

* [Natanijel Vonli (1634–1680) – knjiga je prvi put objavljena 1678. Pod naslov glasi: „Jedna opšta istorija čovečanstva: u šest knjiga, gde se hiljadama primera prikazuje šta je čovek bio od nastanka sveta do današnjih dana... sakupljeno iz radova najpriznatijih istoričara, filozofa, lekara, filologa i drugih.“ *Prim. ur.*]

ne bi zbolela glava, gledao katkad preko puste vode i pitajući se koliko daleko iza obzorja i u kom pravcu leži zemlja Hvinima,* ili Grad razaranja, i da li bi bilo moguće uzeti neki mesni brodić iz Vejmauta i sâm to otkriti. Nemam pojma zašto mi je Grad razaranja zvučao tako primamljivo jer sam bio prestravljen Kristijanovim predskazanjem da će ga uskoro spaliti nebeska vatra, i često zamišljao kako bi ista sudbina mogla da zadesi naše seoce. Isto tako su me, iako takođe ne znam zašto, kroz čitavo detinjstvo proganjale Poklonikove reči upućene Jevanđelisti: „Osuđen sam da umrem i da posle toga stanem pred sud, a vidim da niti želim da uradim ovo prvo, niti mogu da izvršim ovo drugo.“ Iako su bile zagonetne, znao sam da te reči kazuju jednu užasnu istinu, i ponavljao sam ih sebi iznova i iznova, kao neku čarobnu formulu, kada sam ležao u kolevcu od grana ili krevetu, ili lutao vetrovitom obalom ispod stena.

Sanjao sam još jedno mesto, podjednako fantastično i van domašaja, a koje je ipak, začudo, delovalo kao da sam ga jednom video i zapamtio, kao ukus koji ostane na jeziku. Našao bih se pred velikom građevinom, polupalatom polutvrđavom, domom neke drevne rase – kako sam mislio – načičkanom tornjevima i opasanim bedemima i čudesnim sivim kulama na čijim su se vrhovima nalazili neobični kupoliki oblici koji su se uzdizali u nebo – tako visoko da se činilo da paraju sam nebeski svod. I uvek je u tim snovima bilo leto – savršeno, beskrajno leto, i bele ptice, i veliki tamni ribnjak ograđen visokim zidovima. Ovo čuderno mesto nije imalo ime, niti mesto postojanja, stvarno ili zamišljeno. Nisam ga pronašao u nekoj knjizi niti u priči koju mi je neko ispričao. Ko tamo živi – neki kralj ili kalif – nisam znao. A bio sam ubeđen da postoji negde na kugli zemaljskoj, i da ću ga jednog dana videti sopstvenim očima.

Majka je neprestano radila. Njeni književni napori bili su nam jedino sredstvo izdržavanja, pošto je otac umro ubrzo pošto sam se rodio. Uvek kada pomislim na nju, setim se dugih vlasni tamne kose prošarane pokojom sedom, koje bi joj se izvukle iz kape i pale preko obraza dok je sedela nagnuta nad velikim četvrtastim radnim stolom pod prozorom dnevne sobe. Sedela bi satima, ponekad do kasno u noć, pišući brzo i neumorno. Čim bi jedno nestabilno zdanje od har-

* Hvinimi, razumni konji iz *Guliverovih putovanja*. (Prim. prev.)

tije bilo gotovo i poslato izdavaču, ona bi istog trenutka počela da gradi novo. Njena dela (počev s *Editom, ili poslednjom od Ficalansovih*, iz 1826) niko više ne pamti – ukaljao bih uspomenu na nju kada bih rekao da je s pravom tako – ali su po izdavanju uživala određenu popularnost: imala je dovoljan broj čitalaca da opravda to što joj je gospodin Kolbern* štampao dela (uglavnom objavljena anonimno, ili ponekad pod pseudonimom „Gospa od Zapada“) godinu za godinom, sve do njene smrti.

A ipak je, iako je radila tako dugo i naporno, uvek prekidala da bi provela neko vreme sa mnom, pre mog odlaska na spavanje. Sedeći na ivici mog kreveta, s umornim osmehom na milom vilenjačkom licu, slušala bi kako čitam neke od omiljenih mi odlomaka iz dragocenog prevoda mesje Galanovih *Les mille et une nuits*,** pričala priče koje je izmislila, ili se prisećala sopstvenog detinjstva u Zapadnoj zemlji, o čemu sam posebno voleo da slušam. Ponekad bismo leti, kad je noć bila prijatna, odšetali do stena držeći se za ruke da gledamo zalazak sunca. Stajali bismo tako bez reči, slušajući usamljeni krik galebova i tihi šum talasa ispod naših nogu, zureći preko blistave vode u zagonetno daleko obzorje.

– Tamo je Francuska, Edi – sećam se da je jednom rekla. – To je velika i lepa zemlja.

– A je l' tamo ima hvinima, mama? – upitao sam.

Kratko se nasmejala.

– Ne, dušo – reče. – Samo ljudi, kao što smo ti i ja.

– A jesi l' ikada bila u Francuskoj? – bilo je moje iduće pitanje.

– Jesam jednom – stigao je odgovor. Zatim je uzdahnula. – I više nikad neću.

* [Henri Kolbern (umro 1855) – izdavač i osnivač Književnog glasnika. *Prim. ur.*]

** [Antoan Galan (1646–1715) – francuski orijentalista odgovoran za prvi zapadnjački prevod *Hiljadu i jedne noći*, objavljen u dvanaest tomova između 1704. i 1717. kao *Les mille et une nuits*. Doživeo je veliki uspeh i za njim je usledilo nekoliko drugih evropskih prevoda, uključujući i prvu englesku verziju Galonovog teksta, objavljenu anonimno 1706–1708. i poznatu pod nazivom „Grab strit verzija“. Ovo je zasigurno verzija na koju pripovedač upućuje. Prevod, netačan koliko i dosadan, ipak je uspeo da nadahne pokolenja engleskih čitalaca, uključujući i pesnike romantičare. *Prim. ur.*]

Kada sam podigao pogled, zapanjeno sam primetio da plače, što nikad ranije nije radila preda mnom. Ali onda pljesnu rukama i, rekavši da je vreme za spavanje, otpremi me po kratkom postupku natrag u kuću. U podnožju stepenica me je poljubila i rekla da ću uvek biti njen najbolji dečko. Zatim se okrenula, ostavivši me na najdonjem stepeniku, a ja sam je gledao kako se vraća u dnevnu sobu, seda za radni sto i iznova umaće pero u mastilo.

Uspomena na to veče izronila je mnogo godina kasnije, i od onda mi ostala urezana duboko u sećanju. Pala mi je na pamet sada, dok sam u *Kvinsu* polako odbijao dimove iz cigare, udubljen u razmišljanje o neobičnoj povezanosti među stvarima: o tananim ali neraskidivim nitima uzročnosti koje vežu – jer to je zaista tako – majčino rintanje pre toliko godina i riđokosog koji sad leži mrtav ni kilometar dalje u Kejn kortu.

Dok sam se spuštao k reci, omamila me je pomisao na to da sam ostao neotkriven. Međutim, u trenutku kad sam plaćao pola penija mostari-ne čuvaru mosta Vaterlo, primetio sam da mi se ruke tresu i da su mi usta, uprkos tome što sam se malo ranije osvežio u *Kvinsu*, suva kao barut. Osetivši iznenada kako mi se vrti u glavi, naslonih se na tren na nisku ogradu ispod jedne plinske lampe koja se palila i gasila. Gusta magla je bila nalegla na crnu vodu koja je zapljuskivala potporne stubove velikih lukova, proizvodeći na taj način krajnje turobnu muziku. Onda se iz kovitlave magle pojavila mršava mlada žena s bebom u naručju. Zastala je načas, očigledno zureći dole u mrak. Jasno sam video prazno oćajanje na njenom licu i istog trenutka shvatio da hoće da skoči. No, kad zakoračih u njenom pravcu, pogledala me je besno, privila dete čvrsto na grudi i odjurila, ostavivši me da gledam njeno jedno nestvarno obličje kako ponovo nestaje u magli.* Jedan spasen život, ponadao sam se, bar i nakratko – ali nešto čime možda mogu da nadomestim ono što sam te noći učinio.

Jer morate da shvatite da ja nisam ubica po prirodi, već samo privremeno iz namere i nužde – grešnik s opravdanjem. Nije bilo potrebe da ponavljam taj eksperimentalni čin ubijanja. Dokazao sam ono što

* [Vaterlo je bio poznat kao „Most uzdaha“ zbog velikog broja samoubica koji su s njega skakali u smrt. *Prim. ur.*]

mi je bio cilj: sposobnost svoje volje da izvrši takvo jedno delo. Nedužni riđokosi neznamac ispunio je svoju svrhu, a ja sam bio spreman za ono što preda mnom leži.

Prešao sam mostom na sarijevsku stranu, okrenuo se i odšetao natrag. Onda, gonjen iznenadnim porivom, prolazeći ponovo kroz rampu, odlučih da se vratim Strandom istim putem kojim sam došao, umesto da produžim kući. U dnu stepenica koje su se spuštale iz Kejn korta, a niz koje sam nepuna dva sata ranije bio sišao, okupila se gomi-la ljudi. Pitao sam jednu prodavačicu cveća šta je uzrok toj gunguli.

– Ubistvo, gospodine – odgovorila je. – Jednog nesrećnog gospodina neko je ubio na najstrašnji način. Kažu da mu je glava skoro odrubljena.

– Bože moj! – rekoh, delujući iskreno zaprepašćeno. – U kakvom svetu živimo! Jesu li nekog priveli?

Moj izvor informacija bio je nesiguran po ovom pitanju. Neko je video jednog kineskog mornara kako istrčava iz uličice malo pre no što su otkrili telo, ali su drugi rekli da je policija odvela ženu koju su pro-našli dve-tri ulice dalje, pometenu i s okrvavljenom sekirom u ruci.

Tužno sam zavrteo glavom i nastavio svojim putem.

Naravno, savršeno mi je odgovaralo što neuke glasine već pletu mreže nejasnoća i laži oko istine. Što se mene tiče, bilo mi je svejed-no hoće li kineski mornar ili žena s okrvavljenom sekirom, ukoliko uopšte postoje, visiti zbog mog nedela i završiti u paklu. Ja sam, van svake sumnje, bio bezbedan. Sigurno me niko nije primetio kako ulazim u mračnu i pustulu uličicu ili iz nje izlazim – na to sam bio posebno obratio pažnju. Nož je bio sasvim običan, i ukrao sam ga posebno za tu priliku iz krčme s druge strane reke u Boro haj stritu, gde nikad ranije nisam ušao, niti ću ponovo ući. Moja bezimena žrtva bila mi je potpuno nepoznata. Ništa nas nije vezivalo sem hladne sudbine. Nije bilo vidljivih tragova krvi na mojoj odeći, a noć, istinska prijateljica podlosti, prekrila je sve svojim saučesničkim plaštom.

Kad sam stigao do Čanseri lejna, otkucalo je jedanaest sati. Pošto još uvek nisam bio raspoložen da se vratim u prazan krevet, okrenuh na sever, ka Blajt lodžu, u Sent Džons Vudu, s namerom da pozdravim gospođicu Izabelu Galini, koje se danas s radošću sećam.

Ah, Bela! *Bellissima* Bela! Dočekala me je, kao i obično, na vratima pristojne kuće pred čijim se pročeljem uzdizalo drveće, obuhvatila mi

lice dugim prstima načičkanim prstenjem i prošaputala: – Edi, dragi, baš divno – poljubivši me ovlaš u oba obraza.

– Sve je mirno? – upitah.

– Potpuno. Poslednji je otišao pre sat vremena, Čarli spava, a gospođa Di se još nije vratila. Cela kuća je naša.

Na spratu sam se zavalio u njen krevet i posmatrao je kako se svlači, kao i mnogo puta ranije. Poznao sam svaki delić njenog tela, svako toplo i skriveno mesto. A ipak, kada je i poslednji komad odeće bacila na pod i stala dostojanstveno ispred mene, bilo je to kao da je prvi put vidim u svem još neiskušanom sjaju.

– Kaži mi – reče.

Napravio sam izraz kao da ne znam o čemu priča.

– Šta?

– Ne podbadaj, znaš vrlo dobro. Kaži.

Zakoračila je k meni raspustivši kosu koja joj se rasula po ramenima i niz leđa. Zatim mi je, prišavši krevetu, još jednom obuhvatila lice šakama i pustila da se ta tamna bujica prospe svuda po meni.

– Ameriko moja – izgovorio sam teatralno – moja novootkrivena zemljo!*

– O, Edi – ushićeno je zagukala – sva zadrhtim kad mi to kažeš! Jesam li stvarno tvoja Amerika?

– Amerika i više. Ti si moj svet.

Na to se bacila na mene svom snagom i poljubila me tako žestoko da sam jedva mogao da dišem.

Ustanova čija je Bela bila glavna atrakcija kotirala se dosta iznad uobičajene javne kuće, i to u tolikoj meri da je među upućenima bila poznata jednostavno kao „Akademija“, što je ukazivalo na to da se ponosno izdvaja od svih ostalih konkurentskih ustanova, kako po nadmoćnosti svojih „polaznica“, tako i po kvalitetu usluga koje one pružaju. *Akademija* je funkcionisala kao vrlo ekskluzivan klub – kao puteni *Budls* ili *Vajts*** – i udovoljavala uzavrelim prohtevima dobrostojećih mušterija od ukusa. Kao i kod njenih pandana u Sent Džems stritu, znalo se kome je dozvoljen pristup i kakvo ponašanje

* [Džon Don: Elegija XIX: „Ljubavnici koja se sprema u postelju“. *Prim. ur.*]

** [*Budls*, klub za gospodu, polupolitičkog tipa, u Sent Džems stritu br. 28; *Vajts* (u početku *Vajts čokolit haus*, osnovan krajem sedamnaestog stoleća), još jedan čuveni klub, u Sent Džems stritu br. 37–38. *Prim. ur.*]

je prihvatljivo. Nijedna osoba nije mogla da uđe u ovaj probrani krug bez jasne preporuke nekog stalnog člana, nakon čega je sledilo glasanje. Neretko se dešavalo da se neko izrazi protiv, a ako bi se ispostavilo da je preporuka po ma kojoj osnovi neodgovarajuća, i kandidat i predlagač bili bi po kratkom postupku izbačeni, a ponekad bi ih zadesila i gora sudbina.

Gđa Kiti Dejli, članovima poznata kao gospođa D., bila je gazdarica ovog čuvenog i izuzetno unosnog kiparskog* boravišta. Trudila se svim silama da održi nivo društvene pristojnosti: nije se trpelo psovanje, bogohuljenje, ni pijanstvo, kao što se i svako nepoštovanje, ili kakav ružan postupak prema mladim damama, kažnjavalo na naj-suroviji način. Prestupniku ne samo da bi istog časa bio zabranjen pristup, a bio bi izložen i javnoj sablazni, već bi ujedno primio poziv od gospodina Herberta Brejtvejta, bivšeg vrsnog boksera, koji je na vrlo delotvoran način umeo krivcima da objasni gde su to pogrešili.

Sinor Prospero Galini, Belin otac, osiromašeni potomak ugledne italijanske porodice, pobegao je poveriocima iz svoje rodne zemlje 1830, kad ga je muka zadesila, i otišao u Englesku, gde je u Londonu otvorio školu mačevanja. Iako ujedno i udovac i izgnanik, bio je rešen da svojoj jedinici pruži sve što njegova ograničena sredstva dozvoljavaju, tako da je ona tečno govorila nekoliko evropskih jezika, izuzetno svirala klavir, prelepo pevala i, ukratko, bila svestrana koliko i lepa.

Stanovao sam kratko kod sinor Galinija i njegove privlačne kćeri kad sam prvi put došao u London. Nakon njegove smrti, održavao sam povremenu ali prijateljsku prepisku s Belom, smatrajući svojom dužnošću da je pazim kao da sam joj stariji brat, a u znak zahvalnosti zbog ljubaznosti koju mi je njen otac ukazao. Sinor Galini joj nije ostavio mnogo, tako da je morala da napusti kuću u Kembervelu, u koju se njen otac bio povukao, i da se zaposli kao pratilja kod izvesne gospođe iz Sent Džons Vuda, koju smo već upoznali. Javila se na oglas za radno mesto, jer je na taj način gospođa D. vrbovala sveža grla za svoju štalu punokrvnih kobila. Vrlo malo prijavljenih devojaka nailazilo je na odobravanje oštrog oka gospođe D., ali Bela ju je odmah očarala, i nije se ni najmanje iznenadila kada su joj otkrili pravu prirodu posla. Iako je započela karijeru na najnižem stupnju

* [Prived koji nosi značenje razvratan ili lascivan, od Kipra, ostrva čuvenog po obožavanju Afrodite. *Prim. ur.*]

hijerarhije *Akademije*, brzo je napredovala zahvaljujući izuzetnoj lepoti, darovitosti, diskreciji i susretljivosti kakvu bi bilo koji gospodin samo poželeti mogao. Bela Galini imala je smisla za taj posao, ako se tako nešto može reći.

Naša isprekidana prepiska se nastavila još nekoliko godina nakon što se nastanila u Blajt lodžu. Slao sam joj pisamca svaka dva-tri meseca da pitam kako je i da li joj je nešto potrebno, a ona je uvek odgovarala kako joj ide veoma dobro, da joj je poslodavac sušta ljubaznost, i da joj ništa ne nedostaje. Onda se jednog dana, početkom 1853, zadesih u blizini Sent Džons Vuda i pade mi na pamet da je posetim i da se uverim da je sve u redu, kao i da (priznajem) zadovoljim radoznalost povodom toga je li podjednako lepa kao što pamtim.

Uveli su me u otmeni salon, koji je odavao utisak kako imućnosti tako i dobrog ukusa. Vrata su se otvorila – ali se nije pojavila Bela. U sobu su kikoćući se upale dve mlade dame, ne znajući da je unutra posetilac. Kad su me primetile, zastale su, odmerile me od glave do pete, a zatim izmenile među sobom poglede. Bile su zaista zanosan par, jedna plavuša, druga crnka – i nije bilo sumnje u vezi s tim šta su. Viđao sam takve prizore sto puta dotad, doduše retko u tako raslošnom okruženju.

Izvinile su mi se (bespotrebno: oprostio bih im sve vrste slobodnog ponašanja) i krenule da izađu kada se još jedno lice pojavilo u do vratku.

Zaista je bila onoliko lepa: odevena po najvišoj modi, isfrizirana i napirlitana, ipak je zračila onom urođenom ljupkošću i držanjem, i nosila na licu isti onakav srdačan i otvoren izraz kakvim me je pozdravila kada sam prvi put ušao u kuću njenog oca. Kad su nas njene drugarice ostavile, izašli smo u vrt i dugo pričali kao stari prijatelji, dok nam iz kuće nije prišla sluškinja i rekla Beli da ima još jednog posetioca.

– Hoćeš li ponovo doći? – upitala je. – Čini mi se da sam pričala samo o sebi, a tako bih volela da čujem šta si ti radio u životu i kakvi su ti planovi za budućnost.

Taj nagoveštaj mi je bio sasvim dovoljan, i rekao sam da bih došao ponovo narednog dana, ako joj to odgovara.

Ni ona ni ja nismo prozborili o pravom karakteru Blajt lodža – nije bilo potrebe. Zaključila je, iz mog izraza i tona, da nisam ni najmanje zgrožen ili zgađen onim što je odlučila da postane. A što se mene tiče,

uvideo sam – kako mi je sama često govorila – da joj zaista ništa ne nedostaje i da su njene tvrdnje kako je zadovoljna svojom sudbinom u potpunosti nepatvorene.

Vratio sam se sledećeg dana, kada sam upoznao i samu gospođu D., da bih naredne nedelje prisustvovao prijemu na kom su se okupili neki od najistaknutijih muškaraca na položajima moći u prestonici. Postepeno, moje posete učestale, i uskoro bratsko savetovanje počelo da prerasta u nešto prisnije. Posebnom odlukom od mene se nije zahtevalo da doprinosim kućnoj ekonomiji. – Dobrodošao si u bilo koje doba, dragi – rekla je gospođa D., čiji sam veliki ljubimac ubrzo postao – sve dok Bela može nesmetano da obavlja svoje profesionalne dužnosti.

Kako je gospođa D. bila udovica bez potomstva, odavno je bilo dogovoreno da Bela, koja joj je postala kao kći, vremenom preuzme upravljanje tim vrlo uspešnim kraljevstvom puti. Zbog toga sam je zvao svojom malom naslednicom, a ona se zadovoljno smešila slušajući kako raspredam o bezbrižnim danima koji joj predstoje jednom kada neumitna smrt iz ovog sveta oslobodi već šezdesetjednogodišnju gospođu D., a njoj uruči nasledstvo.

– Ne volim mnogo da razmišljam o tome – rekla je dok smo ležali u mraku, posle događaja u Kejn kortu, razgovarajući o povlačenju gospođe D. koje se primicalo – pošto mi je Kiti tako draga, i pošto je uvek bila toliko ljubazna prema meni. Ali, znaš, ipak ne mogu a da ne osećam – pa, blago zadovoljstvo što je sve tako ispalo, iako sam sigurna da to ne zaslužujem.

Blago sam je ukorio zbog ustručavanja, rekavši joj da je glupo – čak gore od toga – živeti u ubeđenju da ne zaslužujemo svoju sreću, posebno ukoliko je s pravom naša. Poljubila me je i privukla bliže, ali ja se namah osetih napušteno i usamljeno. Jer nisam li ja takođe naslednik, i to kraljevstva neuporedivo većeg no što je njeno? No, *moje* nasledstvo su mi oduzeli, i više nikada ne mogu na njega polagati pravo. Kao da ovo samo nije bilo dovoljno teško podnošljivo, jedan smišljeni izdajnički čin doveo je do toga da pretrpim jedan još veći gubitak koji me je lišio svake nade u oporavak. Otrcano je pričati o slomljenom srcu. Srce se ne slomi – ono nastavi da kuca, da pumpa krv, čak i u gorkim danima neposredno nakon izdaje. Ali nešto zaista prepukne kada pretrpите neizrecivi bol – neka veza, koja je ranije

postojala sa svetlošću i nadom i vedrim jutrima, prekine se, i više se nikad ne može uspostaviti.

Žarko sam želeo da sa sebe zbacim pretvornu odeždu i ovu nasmejanu masku ravnodušnosti koju sam nosio da sakrijem gnev koji peni i ključa ispod. Ali Beli nisam mogao da kažem istinu o sebi, kao ni šta me je nateralo da ubijem neznanca te noći u Kejn kortu. Jer ona je postala jedina nepromenljiva radost u mom životu, kroz buru nevolja i opasnosti kojih nije bila svesna. A i ona je pretrpela izdaju, iako to još nije znala. Već sam je bio izgubio, ali još uvek nisam mogao da se oprostim – bar ne sasvim – niti da joj priznam to što sad priznajem tebi, svom neznanom čitaocu.

No, ipak postoji jedan čovek koji zna ono što ne mogu da kažem Beli. I uskoro će otkriti koliko snalažljiv umem da budem.

2

NOMINATIM*

S pavao sam nemirno, svestan da je Belino meko i toplo telo sklupčano tu kraj mene dok tonem u san i izranjam natrag. Iako bih se na trenutak zabrinuo, ostajao sam uveren da niko ne može da me poveže s mojom žrtvom, i da sam ogled ubijanja izveo ostavši neotkriven. Pošto sam svesno naterao sebe da osobu koju sam ubio ne posmatram kao čoveka, otkrio sam da sam dosegao određenu vrstu ravnodušnosti prema grozoti koju tek što sam počinio. Iako kriv, nisam osećao krivicu. Istina je da su mi, kad bih dozvolio kopcima da se sklope, pred oči izbijale slike riđokosog neznanca, ali čak ni u ovom stanju sumraka, između jave i sna, kad savest često ume da prizove užase iz dubine našeg bića, nisam počinjao da osećam gađenje prema onom što sam uradio.

Kasnije mi se učini čudnim što se u mislima ne vraćam na sâm kobni trenutak, na ulazak noža u meso. Umesto toga, video bih sebe kako pratim čoveka nekim mračnim, pustim prolazom. S vremena na vreme zakoračili bismo u krug slabašne žute svetlosti koja je dopirala iz otvorenih vrata usađenih u neku visoku zgradu bez prozora. Potom bismo ponovo uronili u mrak. Iznova i iznova, kad bi mi varljivi san došao, našao bih se u ovoj neprekidnoj povorci kroz bezimene crne ulice. Ni jedan jedini put nisam mu video lice. Uvek bih mu gledao u leđa dok bismo sporo koračali od jedne do druge oaze žutičavog

* [„Po imenu“. *Prim. ur.*]